

หลักการการให้ความคุ้มครองทางด้านสิทธิบัตรตามอนุสัญญากรุงปารีสเพื่อ
ความคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม 1883

เนื่องด้วยระบบการให้ความคุ้มครองทางด้านสิทธิบัตร หรือระบบการออกสิทธิบัตร ให้แก่ผู้ประดิษฐ์คิดค้นนั้นดำเนินไปตามหลักดินแดนซึ่งหมายความว่าผู้ที่มีความประสงค์ที่จะได้รับความคุ้มครองทางสิทธิบัตรจะต้องไปดำเนินการขอรับสิทธิบัตร ณ ประเทศต่างๆ ที่ตนเอง ประสงค์ที่จะได้รับความคุ้มครอง เพราะการให้ความคุ้มครองดังกล่าวเป็นการคุ้มครองภายในเขต อำนาจอธิปไตยของรัฐเท่านั้น จากหลักการข้างต้นจึงก่อให้เกิดปัญหาของการลอกเลียนแบบใน สิ่งประดิษฐ์กันข้ามประเทศ เพราะกว่าที่ผู้ประดิษฐ์จะได้ไปดำเนินการขอรับสิทธิบัตรในประเทศ อื่นๆ นั้น ผู้ละเมิดก็มีเวลาที่จะไปดำเนินการขอรับสิทธิบัตรเสียก่อน ตามหลักยื่นก่อนมีสิทธิก่อน (first to file) จากจุดนี้เองจึงก่อให้เกิดการผลักดันให้มีอนุสัญญากรุงปารีสเพื่อการคุ้มครอง ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (Paris Convention for the Protection of Industrial Property 1883) เพื่อบรรเทาแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งมีหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครอง ดังนี้

1. หลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment)
2. หลักการให้สิทธิที่จะขอรับความคุ้มครองก่อน (Right of Priority)
3. หลักการความเป็นอิสระของสิทธิบัตร (Independence of Patents)
4. หลักการบังคับให้มีการนำสิทธิบัตรไปใช้งานภายในประเทศ (Local Working of Patents)

1. หลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment)

หลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment) เป็นหลักการซึ่งถูกบัญญัติขึ้น ทั้งนี้เพื่อวัตถุประสงค์ในการหลีกเลี่ยงจากการเลือกปฏิบัติ (discrimination) ของรัฐซึ่งเป็น สมาชิกในอนุสัญญากรุงปารีสฯ โดยหลักการดังกล่าวมีหลักเกณฑ์ที่ว่า บุคคลทุกคนที่มีสัญชาติ ของรัฐภาคีแห่งอนุสัญญากรุงปารีสฯ จะได้รับการปฏิบัติและได้รับการคุ้มครองทางด้านทรัพย์สิน ทางอุตสาหกรรมจากรัฐภาคีอื่นอย่างเท่าเทียมกัน เสมอกันกับความคุ้มครองที่คนชาติของรัฐภาคี นั้นได้รับ กล่าวกันอีกนัยหนึ่งก็คือ หากคนในชาติของรัฐตนเองได้รับสิทธิในการได้รับความ คุ้มครองเช่นไร รัฐนั้นจะต้องอำนวยซึ่งความคุ้มครองเช่นเดียวกันนั้นให้กับคนชาติอื่น ซึ่งเป็นคน

ชาติของรัฐภาคีในอนุสัญญากรุงปารีสฯ ด้วย ดังนั้นจากหลักการดังกล่าวซึ่งได้มีการบัญญัติไว้ในอนุสัญญานี้จึงส่งผลให้รัฐภาคีต่างๆ ไม่ได้มีการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตรที่มีลักษณะกีดกันสิทธิของนักประดิษฐ์ที่มีสัญชาติของรัฐภาคีอื่นให้เข้ามาดำเนินการขอรับสิทธิบัตรในรัฐตนเอง รวมตลอดถึงไม่สามารถทำการบัญญัติด้วยบทกฎหมายที่เป็นการเอารัดเอาเปรียบคนชาติอื่นๆ ที่เป็นรัฐภาคีได้ เช่น มีการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมในการขอรับสิทธิบัตรในอัตราที่แตกต่างกันระหว่างอัตราค่าธรรมเนียมของคนชาติตนในการขอรับสิทธิบัตรกับอัตราค่าธรรมเนียมในการขอรับสิทธิบัตรของคนชาติอื่น ซึ่งเป็นรัฐภาคีในอนุสัญญากรุงปารีสฯ เป็นต้น

2. หลักการให้สิทธิที่จะขอรับความคุ้มครองก่อน (Right of Priority)

บทบัญญัติว่าด้วยการให้สิทธิที่จะขอได้รับความคุ้มครองก่อน หรือที่เรารู้จักกันดีในนามของหลัก Right of Priority ถือเป็นหลักการที่ถูกคิดค้นขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการลอกเลียนแบบ หรือการละเมิดซึ่งการประดิษฐ์ที่จะขอรับสิทธิบัตร โดยปัญหาดังกล่าวนี้นี้เป็นผลมาจากหลักทฤษฎีการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่ยังคงให้ความคุ้มครองได้แค่เพียงภายในประเทศของตนเองเท่านั้น ไม่สามารถให้ความคุ้มครองข้ามชาติหรือข้ามประเทศได้ ทั้งนี้เป็นไปตามหลักอำนาจอธิปไตยของแต่ละรัฐ เพราะฉะนั้นอนุสัญญากรุงปารีสฯ จึงได้พยายามที่จะเยียวยาแก้ไขปัญหาลักษณะนี้ โดยการบัญญัติหลักการให้สิทธิที่จะขอรับความคุ้มครองก่อนขึ้น

โดยปกติหากผู้ประสงค์ต้องการจะได้รับความคุ้มครองสำหรับทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม บุคคลดังกล่าวจะต้องดำเนินการยื่นขอรับความคุ้มครอง ณ ประเทศที่ตนเองต้องการได้รับความคุ้มครอง แต่กรณีที่ผู้ประสงค์นั้นต้องการที่จะได้รับความคุ้มครองในประเทศหรือรัฐอื่นๆ มากกว่าหนึ่งประเทศนั้น จะเป็นภาระที่จะต้องไปดำเนินการยื่นขอรับความคุ้มครอง ณ ประเทศนั้นๆ ปัญหาอาจเกิดขึ้นในระหว่างระยะเวลาที่ผู้มีความประสงค์ดังกล่าวจะได้นำไปดำเนินการยื่นขอรับความคุ้มครองสำหรับทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมของตน หากบุคคลอื่นๆ มากระทำละเมิดในสิทธิดังกล่าว โดยการชิงไปยื่นหรือดำเนินการยื่นคำขอรับสิทธิบัตรก่อนที่ผู้ประสงค์จะดำเนินการ จึงทำให้ผู้ประสงค์นั้นเสียประโยชน์ไปโดยสิ้นเชิง อีกทั้งยังส่งผลให้งานนั้นกลายเป็นงานที่ไม่มีความใหม่เพียงพอที่จะทำการยื่นขอรับความคุ้มครองได้ เนื่องจากการเปิดเผยต่อสาธารณชนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

จากประเด็นนี้เองจึงเกิดเป็นช่องว่างของกฎหมายที่ทำให้เกิดหลักเกณฑ์ Right of priority ซึ่งมีหลักที่ว่าผู้ที่มีสิทธิขอรับความคุ้มครองสำหรับทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมที่ได้ขอรับสิทธิไว้ในรัฐภาคีแห่งใดแห่งหนึ่งแล้ว สามารถที่จะมาขอรับสิทธิในทรัพย์สินอุตสาหกรรมเดียวกันนั้นใน

ประเทศสมาชิกอื่นๆ ได้อีก แต่จะต้องทำการยื่นคำขอนั้นภายในเวลาที่กำหนด โดยในกรณีของ สิทธิบัตร (Patent) และผลิตภัณฑ์หรือรพประโยชน์นั้น ได้มีการกำหนดให้มีการยื่นคำขอภายใน 12 เดือนนับจากวันที่ยื่นคำขอไว้ครั้งแรก และสำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์ (Design) และ เครื่องหมายการค้า (Trademark) นั้นกำหนดให้ยื่นภายใน 6 เดือนนับจากวันที่ยื่นคำขอไว้ครั้งแรก

โดยเนื้อหาหรือหลักการของอนุสัญญากรุงปารีสฯ นี้มีความประสงค์ที่จะให้ความคุ้มครองในทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมในระหว่างรัฐภาคีด้วยกัน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ หากผู้ประดิษฐ์หรือผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์ประสงค์ที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรในระดับระหว่างประเทศ บุคคลนั้นย่อมสามารถทำได้โดยการยื่นคำขอรับสิทธิบัตร ณ ประเทศหนึ่ง และไปดำเนินการยื่นคำขอรับสิทธิบัตรในอีกประเทศหนึ่ง โดยการปฏิบัติตามหลักขอรับความคุ้มครองก่อน (Right of Priority) ซึ่งจะต้องไปยื่นคำขอภายใน 12 เดือน สำหรับกรณีการยื่นคำขอ สิทธิบัตร (Patents) และผลิตภัณฑ์หรือรพประโยชน์ (Utility Models) หรือภายใน 6 เดือน กรณีการ ออกแบบทางอุตสาหกรรม (industrial designs) และเครื่องหมายการค้า (trademarks) ทั้งนี้ เพราะหลักการดังกล่าวถือเป็นการขจัดปัญหาการโต้แย้งจากบุคคลอื่นว่าการประดิษฐ์ดังกล่าวไม่ มีความใหม่ (Novelty) อันเป็นองค์ประกอบสำหรับการยื่นขอรับความคุ้มครองสิทธิบัตรนั่นเอง

3. หลักการความเป็นอิสระของการคุ้มครองสิทธิบัตร (Independence of Patents)

ในหลักการของความเป็นอิสระของสิทธิบัตรถือเป็นหลักเกณฑ์ที่สำคัญอีกหลักการ หนึ่ง โดยถือเป็นหลักที่แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญหรือการที่มีอาจเข้าไปก้ำกวมหรือก้ำว กายในอำนาจอธิปไตยของแต่ละประเทศนั่นเอง โดยหลักการนี้คือ อนุสัญญากรุงปารีสฯ ได้ กำหนดให้รัฐภาคีใดหากมีการออกสิทธิบัตรให้แก่ผู้ยื่นขอแล้วก็ตามหลักถือได้ว่ารัฐดังกล่าวยอมที่จะ ให้ความคุ้มครองในสิ่งประดิษฐ์ที่ยื่นขอรับความคุ้มครอง แต่การคุ้มครองดังกล่าวถือเป็นการ คุ้มครองเฉพาะภายในรัฐที่ทำการออกแบบสิทธิบัตรให้เท่านั้น หาได้มีการให้ความคุ้มครองต่อ ขยายไปภายในรัฐอื่นไม่ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การที่รัฐภาคีใดรัฐภาคีหนึ่งทำการออกสิทธิบัตรให้ หา มีผลผูกพันทำให้รัฐภาคีอื่นๆ ภายใต้อนุสัญญากรุงปารีสฯ จะต้องออกสิทธิบัตรตามรัฐภาคีแรกไม่ ถึงแม้จะเป็นการประดิษฐ์ตัวเดียวกันก็ตาม

จากหลักการข้างต้น จะเห็นได้ว่าอนุสัญญากรุงปารีสฯ มิได้กำหนดเงื่อนไขในการ คุ้มครองเอาไว้ ดังนั้น รัฐภาคีต่างๆ จึงมีความเป็นอิสระที่จะทำการกำหนดเงื่อนไขในการคุ้มครอง ตามที่แต่ละรัฐเห็นเป็นการเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดเงื่อนไขเรื่องระยะเวลาในการ คุ้มครอง หรืออัตราค่าธรรมเนียมในการขอรับความคุ้มครอง และอื่นๆ ด้วยเหตุที่ประเทศต่างๆ ที่

เป็นภาวคิของอนุสัญญานี้ จึงอาจมีมาตรฐานในการคุ้มครองที่แตกต่างกันออกไป หลักความเป็นอิสระของสิทธิบัตรนี้เป็นเครื่องรับประกันว่าการให้สิทธิบัตรและความสมบูรณ์ของสิทธิบัตรที่ออกโดยรัฐภาคีของอนุสัญญากรุงปารีสฯ จะมีความเป็นอิสระต่อกันและจะขึ้นอยู่กับบทบัญญัติแห่งกฎหมายภายในและดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ละรัฐ

4. หลักการบังคับให้มีการนำสิทธิบัตรไปใช้ภายในประเทศ

หลักการนี้เป็นที่รู้จักกันดีในนามของ “Compulsory Licensing” ทั้งนี้หลักเกณฑ์ดังกล่าวมาจากหลักการพื้นฐานของการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (ระบบสิทธิบัตร) ซึ่งรัฐได้อำนวยสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (Exclusive Right) ให้แก่ผู้ขอรับความคุ้มครอง โดยขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่ว่าผู้ที่ขอรับความคุ้มครองหรือ ณ ที่นี้คือผู้ยื่นคำขอรับสิทธิบัตรจะต้องเปิดเผยรายละเอียดการประดิษฐ์ที่ต้องการได้รับความคุ้มครองจากรัฐนั้นๆ อย่างชัดเจน หรืออีกนัยหนึ่งคือ ถือเป็นการที่ผู้ประดิษฐ์และรัฐต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน (Quid pro quo) ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่าต้องการให้รายละเอียดที่ถูกเปิดเผยดังกล่าวเป็นข้อมูลที่เอื้อต่อการศึกษาวิจัยและพัฒนาต่อไป แต่หน้าที่ของผู้ประดิษฐ์ก็ไม่ได้มีเพียงแค่เปิดเผยรายละเอียดการประดิษฐ์เท่านั้น หากแต่ต้องมีการนำเอาการประดิษฐ์นั้นไปใช้งานภายในประเทศเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมด้วย

เพราะฉะนั้นจากหลักการข้างต้น หากผู้ขอรับความคุ้มครองที่ได้กระทำการอันเป็นการบิดพลิ้วต่อหน้าที่ของตนต่างๆ ที่รัฐได้อำนวยความคุ้มครองให้แก่สิ่งประดิษฐ์ของผู้ประดิษฐ์แล้ว จึงอาจถือเป็นการขัดกับหลักต่างตอบแทน (Reciprocity) ดังนั้นจึงเป็นอำนาจของรัฐที่จะได้ดำเนินการใช้มาตรการบังคับใช้สิทธิ (Compulsory Licensing) และมาตรการริบคืนสิทธิบัตร (Forfeiture) จากผู้ประดิษฐ์เพื่อรัฐจะได้ให้สิทธิดังกล่าวแก่บุคคลที่รัฐเห็นว่าเขามีความพร้อมในการที่จะใช้ประโยชน์ ทั้งนี้ก็เป็นเพราะว่าสิทธิที่รัฐให้แก่ผู้ประดิษฐ์นั้นมีลักษณะเป็นการผูกขาด หากรัฐไม่มีมาตรการดังกล่าวเพื่อกระตุ้นผู้ประดิษฐ์แล้ว ก็อาจจะกลายเป็นปัญหาในเรื่องของการกีดกันทางการค้าและเป็นการขัดขวางต่อการเติบโตและพัฒนาเทคโนโลยีภายในประเทศอีกด้วย แต่มีข้อพึงสังเกตว่าหลังจากการที่รัฐได้ใช้มาตรการดังกล่าวโดยได้ให้สิทธิแก่บุคคลอื่นในการได้รับประโยชน์ บุคคลผู้ได้รับประโยชน์ดังกล่าวจะต้องจ่ายค่าธรรมเนียมสำหรับการใช้สิทธิประโยชน์ข้างต้นในอัตราที่เหมาะสมแก่ผู้ทรงสิทธิเป็นการตอบแทนด้วย